

زنان، هویت و امنیت اجتماعی

پژوهشی در شهر تهران

منیژه نویدنیا

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی،
واحد گرمسار
navidnia@hotmail.com

چکیده

در این مقاله تاثیر برخورداری از امنیت اجتماعی بر هویت زنان بر اساس این فرض بررسی شده است که هویت بر بنیاد دو عامل کلیدی نسبت ویژگی‌های اکتسابی-انتسابی و نسبت اولویت به قضاوت دیگران-خود، به دو نوع هویت فعال و انفعالی قابل طبقه‌بندی است. این تحقیق پیمایشی با در نظر داشتن متغیرهای تحصیلات و اشتغال به عنوان ویژگی‌های اکتسابی، متغیر سن و زیبایی به منزله خصایص انتسابی، و متغیرهای دینداری و تاهل به عنوان متغیرهای قضاوت، انجام و نتیجه امنیت اجتماعی بر اساس سه بُعد امنیت فکری، امنیت عاطفی و امنیت اخلاقی ساخته شد. نمونه این تحقیق، ۱۲۶۰ تن از زنان ساکن در تهران بود. یافته‌ها حاکی از آن است که زنان برخورددار از امنیت در حد قابل ملاحظه‌ای هویت فعال دارند. زنان متأهل و جوانی که بیش از زنان مجرد و سن بالا از امنیت اجتماعی برخورددارند، هویت فعال داشتند. زنان تحصیل کرده با بهره‌مندی از امنیت اجتماعی بالاتر، بیش از دیگر زنان دارای هویت فعال بودند. هویت زنان دیندار و زیبایی که امنیت اجتماعی کمی داشتند، انفعالی بود. لذا، هویت فعال زنان بیش از آنکه به ویژگی‌های اکتسابی و به داوری خودشان متکی باشد، در گرو برخورداری از امنیت اجتماعی است.

۱. بیان مسئله

جامعهٔ مدرن، زنان را برابر مردان تعریف نمود و آنان را به بازار کار کشاند. از این رو، زنان خانه را ترک گفتند، کارهای خانگی را بی‌اعتبار شمردند، و کودکان و جوانان را در خانواده به حال خود گذاشتند. این تغییر بنیادی در سبک زندگی، زنان را با شرایط جدیدی مواجه کرد که نیازمند بازنگری در هویت و هستی آنان بود.^۱ از سوی دیگر، برای آن‌که زنان بتوانند حضورخود را به اثبات برسانند و تعاملاتشان را با کم‌ترین آسیب‌پذیری در حوزهٔ خصوصی و عمومی سامان بخشند،^۲ به برخورداری از امنیت اجتماعی نیازمند شدند. زیرا امنیت اجتماعی ضمن مقابله با سلطه، اجبار، اجحاف، تبعیض و نابرابری، شرایط زندگانی را در سایهٔ توانمندی‌های بالقوه و بالفعل زنان مهیا می‌سازد.^۳ بنابراین، مقالهٔ حاضر ضمن تاکید بر ضرورت امنیت اجتماعی در زندگی زنان، به بررسی تاثیر امنیت اجتماعی در تبلور خصوصیات پویا و فعال هویت زنان می‌پردازد. در این راستا، براساس نظریات جورج هربرت مید، یورگن هابرماس و نظریه پردازان امنیتی، الگوی نظری ارائه و فرضیه‌های تحقیق بر اساس داده‌های تجربی، آزموده و صحت و سقم آن بررسی شده‌است.

۲. چارچوب نظری

جورج هربرت مید (George Herbert Mead, 1893-1931) خود را به دو بخش من فاعلی و من مفعولی تقسیم کرده و معتقد است خود از تعامل و ارتباط میان این دو بخش شکل می‌گیرد. من فاعلی شامل خواست‌های فردی، علایق، دلبستگی‌ها، و انگیزهٔ شخصی است. من مفعولی در یادگیری‌های اجتماعی ریشه دارد و تبلور خواست‌ها و اهداف جمعی است.^۴ به استناد این نظریه می‌توان نتیجه گرفت که هویت به حسب ”نوعیت“ به دو دستهٔ کلی تقسیم می‌شود که میزان اتکا بر خصوصیات انتسابی و اکتسابی، میزان پویایی و فعلیت یا انفعال و شکنندگی هویت را تعیین می‌کند. طبیعتاً هر چه هویت از تعریف خود بر مبنای خصوصیات انتسابی فاصله بگیرد و به ویژگی‌های اکتسابی اتکا کند، انعطاف بیش‌تری می‌یابد و به فعلیت آن اضافه می‌شود. به عکس، هر چه هویت به خصوصیات انتسابی تکیه کند، منعطف تر و شکنندگی آن بیش‌تر می‌شود،^۵ زیرا قابلیت دخل و تصرف در ویژگی‌های انتسابی بسیار کم و در برخی موارد ناممکن است، اما ویژگی‌های اکتسابی به اختیار، اراده و برنامه‌ریزی فرد اتکا دارد و برای همهٔ افراد در صورت جدیت و پشتکار تقریباً قابل حصول است.^۶ یورگن هابرماس (Jurgen Habermas, 1921) کنش افراد را به دو نوع کنش عقلانی و ارتباطی تقسیم می‌کند. کنش

ارتباطی بیش‌تر در حوزهٔ خصوصی، و کنش عقلانی در حوزهٔ عمومی صورت می‌پذیرد.^۷ کنش ارتباطی و عقلانی افراد به میزان حضور آنان در موقعیت‌های اجتماعی رسمی و غیر رسمی وابسته است، و هویت افراد به اتکای داوری دیگران و خویشتن در این موقعیت‌ها تعریف و تعیین می‌شود.^۸ پس صرف‌نظر از ویژگی‌های انتسابی و اکتسابی، عامل تعیین‌کنندهٔ دیگر در هویت‌یابی، میزان اتکا به داوری است؛ یعنی هویت‌یابی فرد به چه نسبت به ارزیابی و قضاوت خود او متکی است و به چه میزان به قضاوت و داوری دیگران. این عامل نیز بر پویایی و شکنندگی هویت تاثیر گذار است. هر چه تعریف هویت بر تمجید، تحسین، تشویق، ترغیب، یا به عکس توبیخ، توهین و تنبیه دیگران متکی باشد، شکنندگی هویت بیش‌تر است، و هر چه هویت بر داوری‌های فردی متکی باشد، میزان پویایی و پایداری هویت بیش‌تر است. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت هویت به حسب ”نوعیت“ به دو دستهٔ کلی پویا- فعال و انفعالی- شکننده قابل تقسیم است که دو عامل بنیادی آن، ویژگی‌های انتسابی- اکتسابی و اتکا به داوری دیگران- خویش است. (جدول شماره ۱)

به اعتقاد بُرن مولار (Bjorn MollerT 1943-) امنیت اجتماعی بستری است که تعامل و مرآوده میان افراد را در فضای طبیعی فراهم می‌آورد و به شرایط سلطه‌گری و سلطه‌پذیری پایان می‌دهد و ارتباطات را به حسب خواست‌ها سامان می‌بخشد.^۹ امنیت اجتماعی، مأمنی است که افراد در پناه آن از ترس، آزار، تهدید، و آسیب دیگران محافظت می‌شوند و آسودگی را حس می‌کنند.^{۱۰} به نظر آل ویور (Ole Waever, 1946) و باری بوزان (Barry Buzan, 1960) امنیت اجتماعی به دغدغه‌های منفور شدن، تمسخر شدن، مورد قبول واقع نشدن، اعتبار و منزلت نداشتن و از این قبیل خاتمه می‌دهد.^{۱۱} از این‌رو، با تحقق امنیت اجتماعی، افراد در فضایی آزاد قرار می‌گیرند که می‌توانند هویت خودشان را به حسب خواست‌ها و معرفت خود تصویر کنند و نیازی به تن دادن به اجبار ندارند.^{۱۲} لذا، امنیت اجتماعی زنان، یعنی مقابله با خطرات آسیب‌های هویتی آنها، به

^۴غلامعباس توسلی، نظریه‌های جامعه‌شناسی (چاپ ۲، تهران: سمت، ۱۳۷۰)، ۳۱۵-۲۹۸.

^۵P. H., Liotta, “Through the Looking Glass: Creeping Vulnerabilities and the Reordering of Security,” *Security Dialogue*, 36:1(2005), 49–70.

^۶David Collinson, “Identities and Insecurities: Selves at Work,” *Organization*, 10:3(2003), 527–547.

^۷یورگن هابرماس، بحران مشروعبت؛ تئوری دولت سرمایه داری مدرن، ترجمهٔ جهانگیر معینی (تهران: گام نو، ۱۳۸۰)، ۴۹-۶۰.

^۸رابرت هولاب، یورگن هابرماس، نقد در حوزهٔ عمومی، ترجمهٔ حسین بشیریه (تهران: نشر نی، ۱۳۷۵)، ۶۹-۷۵.

^۹مناسب‌ترین معادل برای societal security ”امنیت جامعه‌ای یا امنیت جامعه‌ی“ است، اما چون این اصطلاح چندان مأنوس نیست، از واژهٔ ”امنیت اجتماعی“ استفاده شده است که البته معادل دقیقی نیست.

▼ جدول ۱ نوعیت هویت بر حسب ویژگی‌های انتسابی- اکتسابی، و اتکا به داوری دیگران- خویشتن

نوعیت هویت ▼	انتساب- اکتساب ▼	داوری دیگران- خویشتن ▼
هویت پویا و فعال	اولویت با ویژگی‌های اکتسابی	اتکای بیش‌تر بر داوری‌های خویش
هویت انفعالی و شکننده	اولویت با ویژگی‌های انتسابی	اتکای بیش‌تر بر داوری‌های دیگران

^{۱۰} منیژه، نویدنیا، ”درآمدی بر امنیت اجتماعی“، فصلنامهٔ مطالعات راهبردی، سال ۶، شماره ۱ (بهار ۱۳۸۲)، ۵۵-۷۶.

^{۱۱} منیژه، نویدنیا، ”تأملی نظری در امنیت اجتماعی با تاکید بر گونه‌های امنیت“، فصلنامهٔ مطالعات راهبردی، سال ۹، شمارهٔ ۱ (بهار ۱۳۸۵)، ۵۳-۷۲.

¹²Pinar Bilgin, “Individual and Societal Dimensions of Security,” *International Studies Review*, 5 (2003), 203–222.

¹³Maria Stern, “‘We’ the Subject: The Power and Failure of (In) Security,” *Security Dialogue*, 37:2 (2006), 187–205.

¹⁴Heidi, Hudson, “‘Doing’ Security As Though Humans Matter: A Feminist Perspective on Gender and the Politics of Human Security,” *Security Dialogue*, 36:2 (2005), 155–174.

¹Rochelle Parks-Yancy, “The Effects of Social Group Membership and Social Capital Resources on Careers,” *Journal of Black Studies*, 36:4 (2006), 515-545.

²Jennifer Kerpelman and Lloyd White, “Interpersonal Identity and Social Capital,” *The Journal of Black Psychology*, 32:2 (May 2006), 219-242, 219.

³Brandon, Hamber et al, “Discourses in Transition: Re-Imagining Women’s Security,” *International Relations*, 20:4 (2006), 487–502.

گونه‌ای که حیات آسودهٔ آنان را تضمین و اقدامات لازم برای رشد و بقای هویت خواسته شده ایشان را فراهم کند.^{۱۳} امنیت اجتماعی زنان زمانی تحقق می‌یابد که آنان بدون ترس و هراس از دیگران، آنچه را خوب می‌دانند و آموزش دیده اند، با آسودگی خیال اجرا کنند.^{۱۴} به این ترتیب، می‌توان نتیجه گرفت هویت فعال که نیازمند ابراز وجود شخصی و کسب ویژگی‌های اکتسابی است، با برخورداری از امنیت، احتمال بروز بیش‌تری خواهد یافت، و هویت منفعل که به داوری دیگران و پذیرش شرایط متکی است، به عکس بیش‌تر در شرایط ناامن شکل می‌گیرد.

از سوی دیگر، تعیین کردن اشکال امنیت است که امنیت شغلی، بهداشتی و خبری از جملهٔ آنها هستند.^{۱۵} همچنین طبقه بندی ایمنی به امنیت وجودی، رفاهی و امنیت معنابخش است.^{۱۶} به زعم مولف، تقسیم‌بندی دیگر در نظر گرفتن ابعاد ایمنی در سطوح سه گانه خُرد، میانه و کلان است. امنیت در سطح خُرد حداقل دارای سه جزء شناختی، احساسی و رفتاری است. پس امنیت اجتماعی در همین سطح حداقل دارای سه بُعد امنیت فکری، عاطفی و اخلاقی است که از تجمیع آنها امنیت تحقق می‌یابد. بنابراین، برای سنجش میزان برخورداری زنان از امنیت اجتماعی، لازم است حداقل این سه بُعد ارزیابی گردد.

۳. فرضیه‌های تحقیق

فرضیهٔ اصلی مقاله را با توجه به مباحث یاد شده می‌توان به ترتیب زیر صورت‌بندی کرد:
زنانی که از امنیت اجتماعی کم‌تر برخوردارند، بیش‌تر دارای هویت انفعالی هستند، و زنانی که بیش‌تر امنیت اجتماعی دارند، بیش‌تر دارای هویت فعال و پویا هستند.

با توجه به این مطلب که هدف بررسی تاثیر امنیت اجتماعی بر تبلور هویت فعال و انفعالی در زنان است، میزان تاثیرگذاری خصایص اکتسابی و انتسابی، و میزان اتکا به قضاوت دیگران و شخص، به صورت متغیرهای کنترل در رابطهٔ میان ابعاد امنیت اجتماعی با نسبت هویت پویا و انفعالی، حذف شد، به این ترتیب فرضیه‌های زیر از فرضیهٔ اصلی استخراج گردید:
در زنان تحصیل کرده که از امنیت فکری کم‌تری برخوردارند، هویت انفعالی بیش‌تر است.

در زنان جوانی که امنیت عاطفی بیش‌تری دارند، هویت فعال بیش‌تر نمایان است.
در زنان شاغل که از زنان خانه‌دار امنیت اخلاقی کم‌تری دارند، هویت انفعالی بیش‌تر است.
در زنان متأهلی که امنیت عاطفی بالاتری دارند، هویت فعال بیش‌تر است.
زنان زیبایی که امنیت اخلاقی کم‌تری دارند، دارای هویت انفعالی هستند.
زنان دینداری که دارای امنیت فکری بالاتری هستند، هویت فعال دارند.

۴. متغیرهای تحقیق

امنیت فکری (thought security) یعنی تضمین عقاید و افکار افراد در مقابل خطرات و آسیب‌هایی که در مواجهه با دیگران پیش می‌آید، مانند تمسخر، تهدید یا شرایطی که مانع اشاعهٔ نظر و ترویج باورهای فرد شود. در این تحقیق، شاخص‌های امنیت فکری شامل میزان راحت بیان نمودن باورها، نشر عقاید، پرداختن به نظریات مورد علاقه، بحث و گفت‌وگو در مجامع عمومی، تبلیغ و تشویق افکار است.

امنیت عاطفی (emotional security) یعنی اطمینان از آنکه دیگران ما را دوست دارند، بود یا نبودمان برایشان اهمیت دارد، دردها و مصائب ما، آنان را نیز دچار اندوه و غم می‌کند و مسائلی از این قبیل که در قلمرو احساس و عاطفه قرار می‌گیرند. امنیت عاطفی با شاخص‌هایی چون میزان روابط چهره‌به‌چهره، میزان همدردی و صمیمیت، میزان مهرورزی و ابراز علاقه و دوستی اندازه‌گیری شده است.

امنیت اخلاقی (ethical security) عبارت است از تضمین اصول و الگوهای اخلاقی در روابط و مناسبات افراد، مانند اعتماد، صداقت، حُسن نیت، سعهٔ صدر، خیرخواهی و غیره. در این تحقیق، امنیت اخلاقی با شاخص‌های میزان مخاطره‌آمیز بودن شاخص‌هایی مانند سپردن سرمایه به فرد دیگری برای سرمایه‌گذاری، کمک به افراد ناشناس، برقراری ارتباط دوستی با افراد غریبه، انجام معاملات مهم و بحث و گفت‌وگو، اندازه‌گیری شده است.

هویت فعال و پویا (active identity) یعنی هویتی که دارای تحرک، بازاندیشی و بازسازی خویش است، تابع کلیشه‌های تعریف شدهٔ ثابت هویتی نیست، و به حسب الزامات و شرایط محیط اجتماعی و فرهنگی، و نیز معرفت و بینش و درایت نسبت به افکار، احساسات و رفتار خود سامان می‌یابد و از ابراز وجودی متفاوت با دیگران ابایی ندارد. برای تعیین میزان فعلیت و پویایی هویت، از شاخص‌هایی چون میزان تلاش برای تحصیل، اشتغال، هنرآموزی، میزان پشتکار برای کسب امتیازات فرهنگی و اجتماعی، میزان

فعالیت در انجمن‌ها و سازمان‌های داوطلبانه استفاده شده است.

هویت انفعالی و شکننده (passive identity)

به هویتی اطلاق می‌شود که همهٔ کلیشه‌های رفتاری رایج را می‌پذیرد و برای ارائهٔ آنها بی‌کم و کاست اقدام می‌کند. چنین هویتی به دلیل پذیرش تمام و کمال تعاریف قالبی موجود، کاملاً تابع ویژگی‌های محیط زیست خود است و به انطباق خود با شرایط نامشخص و بدون تعریف قادر نیست. به همین جهت اگر در موقعیت‌هایی قرار گیرد که الگوهای رفتاری روشنی ندارد، درمانده می‌شود و احتمال شکنندگی آن می‌رود. هویت منفعل با شاخص‌هایی چون میزان قبول و پذیرش الگوهای فرهنگی رایج در خصوص زنان،

▼ مدل تحلیلی: رابطهٔ امنیت اجتماعی با نوعیت هویت

میزان اطاعت و تابعیت از این الگوها، میزان اهمیت به ویژگی‌هایی انتسابی همچون زیبایی و هوش، به نسبت ویژگی‌های اکتسابی مانند تحصیل، ورزش، یا میزان توجه به عقاید و آرای دیگران، در مقایسه با میزان تاکید بر نظر خود، برآورد شده است.

۵. روش شناسی

۵.۱. روش و ابزار تحقیق: در این تحقیق از روش کمی، روش پیمایشی و ابزار پرسشنامه استفاده شده است. پرسشنامه‌ها را پرسش‌گر تکمیل کرد. برای سنجش متغیر وابستهٔ ”میزان برخورداری از هویت پویا،“ مقیاس ساخته شده بر مبنای پاسخ‌های پنج گزینه‌ای لیکرتری تنظیم شد. برای سنجش متغیر مستقل ”میزان تحقق امنیت

اجتماعی،" به سه بُعد توجه شده که شامل امنیت فکری، عاطفی و امنیت اخلاقی است. برای سنجش هر یک از این متغیرهای مستقل، پرسش‌های چندگانه و به صورت طیف لیکرت تنظیم گردید. روایی صوری و محتوایی ابزار پژوهش با قرار دادن چند نسخه از پرسش‌نامه در اختیار صاحب‌نظران و کارشناسان مربوط پس از چند مرحله اصلاح و بازنگری به دست آمد. پایایی ابزار تحقیق نیز با انجام آزمون مقدماتی از ۸۵ تن از افراد جامعه آماری و با بهره‌گیری از آزمون آلفای کرونباخ به دست آمد.

۵,۲. جامعه آماری و حجم نمونه: جامعه آماری شامل زنان ساکن در تهران است. برای انتخاب نمونه،

از روش نمونه‌گیری خوشه استفاده شد و مناطق ۲، ۹، ۱۲، ۱۹ و ۲۱ انتخاب گردید. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۱۲۶۰ برآورد شد. زنان بررسی شده در این مناطق، حداقل ۲۵ سال سن و حداقل پنج سال در منطقه سکونت داشتند.

۵,۳. روش‌های آماری: پس از گردآوری اطلاعات، تجزیه و تحلیل آنها در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی انجام گرفت. بررسی توزیع فراوانی در جدول‌ها، میزان متغیر مستقل در سطح تربیتی در قالب (کم، متوسط، زیاد) بیان و برای بررسی فرضیه‌ها از ضریب همبستگی استفاده شده است.

۶. یافته‌ها

به منظور توصیف رابطه امنیت اجتماعی و نوع هویت، رابطه میان آنها تقاطع داده شد تا امکان مقایسه فراهم گردد. جدول ۱-۴ میزان امنیت فکری، امنیت شغلی و امنیت اخلاقی را بر مبنای هویت فعال و انفعالی در نمونه مطالعه شده نشان می‌دهد.

همان‌طور که در جدول ۱-۴ دیده می‌شود، هر سه بُعد امنیت در زنانی بیش‌تر است که دارای هویت فعال هستند. ۶۳ درصد زنانی که از امنیت فکری زیاد برخوردارند، هویت فعال دارند، در مقابل ۳۷ درصد هویت انفعالی داشتند. ۵۵ درصد امنیت عاطفی کم، متعلق به هویت انفعالی است، در مقابل ۴۵ درصد

جدول ۲-۴ شاخص‌های آماری ابعاد امنیت اجتماعی و نوع هویت

امنیت		تعداد	میانگین (۱-۳)	انحراف معیار
فکری	هویت فعال	۵۹۰	۲/۰۷	۱/۰۲
	هویت انفعالی	۶۷۰	۱/۷۲	۱/۸۷
عاطفی	هویت فعال	۶۱۸	۲/۴۵۱	۱/۵۴
	هویت انفعالی	۶۴۲	۲/۲۴۷	۱/۲۴
اخلاقی	هویت فعال	۶۷۸	۲/۲۰۶	۱/۸۳
	هویت انفعالی	۵۸۲	۲/۱۶۳	۲/۰۱

هویت فعال. نکته قابل توجه در امنیت عاطفی آن است که بیش‌تر جمعیت فعال در دو طیف کم و زیاد قرار دارند، یعنی ۴۵ درصد و ۵۸ درصد در حالی که اکثر جمعیت انفعالی، یعنی ۶۲ درصد، دارای امنیت عاطفی متوسط هستند. به عبارت دیگر، زنان فعال یا دچار کمبود عاطفی هستند یا به عکس از امنیت عاطفی کاملی برخوردارند. امنیت اخلاقی نیز در زنان فعال بیش‌تر از انفعالی به دست آمده است. واقعیتی که می‌توان به آن اشاره داشت این است که اطمینان از اخلاقیات، انگیزه و شور لازم را برای فعالیت ایجاد می‌کند. از همین‌رو، زنانی که از امنیت اخلاقی بالاتری برخوردارند، به هویت فعال گرایش داشتند.

همان‌طور که در جدول ۲-۴ دیده می‌شود، میانگین برخورداری زنان فعال از امنیت، بیش از زنان دارای هویت انفعالی است. همچنین میزان پراکندگی آن معیار

جدول ۱-۴ ابعاد امنیت اجتماعی و نوع هویت

هویت انفعالی		هویت فعال		جمع	
تعداد	%	تعداد	%	تعداد	%
امنیت فکری	کم	۲۴۶	۸۰	۶۰	۲۰
	متوسط	۳۶۲	۴۶	۴۲۴	۵۴
	زیاد	۶۲	۳۷	۱۰۶	۶۳
	جمع	۶۷۰	۵۳	۵۹۰	۴۷
امنیت عاطفی	کم	۹۹	۵۵	۸۱	۴۵
	متوسط	۲۸۵	۶۲	۱۷۷	۳۸
	زیاد	۲۸۵	۴۳	۳۶۰	۵۸
	جمع	۶۴۲	۵۱	۶۱۸	۴۹
امنیت اخلاقی	کم	۱۰۵	۴۵	۱۲۵	۵۴
	متوسط	۲۷۷	۴۹	۲۸۸	۵۱
	زیاد	۲۰۰	۴۳	۲۶۵	۵۷
	جمع	۵۸۲	۴۶	۶۷۸	۵۴

در زنان فعال کم‌تر است. ابعاد امنیت در زنان فعال، متوسط یا متوسط به بالاست، ولی در گروه دیگر، زیر متوسط یا پایین‌تر از آن است. اما همگونی نیز در هر دو گروه دیده می‌شود، به این صورت که امنیت عاطفی بیش‌ترین میانگین را داراست. پس از آن امنیت اخلاقی و در آخر امنیت فکری قرار دارد، گرچه میزان برخورداری از ابعاد امنیت در دو گروه یکسان نیست. در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که زنان دارای هویت فعال بیش از زنان دارای هویت انفعالی از ابعاد امنیت اجتماعی برخوردارند. این واقعیت بدان معناست که فرضیه اصلی تحقیق مبنی بر تأثیرگذاری امنیت اجتماعی بر هویت فعال، تأیید می‌شود.

جدول ۳-۴ رابطه میان امنیت فکری و هویت را ضمن در نظر داشتن متغیر تحصیلات نشان می‌دهد. چنانکه ملاحظه می‌گردد، امنیت فکری در زنان تحصیل‌کرده دارای هویت فعال، به طور معناداری متفاوت با زنان تحصیل‌کرده دارای هویت انفعالی است؛ یعنی برخورداری از امنیت فکری، به نسبت تحصیلات تأثیر بیش‌تری بر هویت زنان دارد. میزان همبستگی ۳۳ درصد به دست آمده است که از شدت رابطه متوسط حکایت دارد؛ یعنی زنان تحصیل‌کرده‌ای که از میزان متوسط ایمنی فکری برخوردارند، دارای هویت فعال هستند و زنان تحصیل‌کرده‌ای که از میزان ایمنی فکری زیر متوسط برخوردارند، به عکس هویت انفعالی دارند. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت به‌رغم آنکه تحصیل موجب پویایی هویت می‌شود، اگر میزان امنیت پایین باشد، زنانی که انتظار می‌رود هویت فعال دارند، از هویت انفعالی برخوردارند. بنابراین، فرضیه تحقیق مبنی بر اینکه در زنان تحصیل‌کرده برخورداری از امنیت فکری کم‌تر، هویت انفعالی بیش‌تر است، تأیید می‌گردد.

جدول ۴-۴ رابطه میان امنیت فکری و هویت را با متغیر دینداری نشان می‌دهد. دینداران معمولاً اعمال و رفتارشان را بر اساس معیار دینی ارزیابی می‌کنند و بیش‌تر به داوری غیر متکی هستند و به قضاوت و معیارهای شخصی کم‌تر ارج می‌نهند. بنابراین، انتظار می‌رود بیش‌تر زنان دیندار هویت انفعالی دارند. اما از داده‌های جدول می‌توان چنین استنباط نمود که دینداری نیز تحت الشعاع امنیت قرار دارد و نقش آن در بروز هویت فعال به میزان برخورداری از امنیت وابسته است. از این‌رو، فرض تحقیق که زنان دیندار دارای امنیت فکری بالاتری هستند و هویت فعال دارند، مورد تأیید است.

به این ترتیب، از نتایج به دست آمده از جداول ۳-۴ و ۴-۴ می‌توان نتیجه گرفت که زنان شاغل فعال و زنان دیندار، برای کسب هویت فعال و مواجهه پویا با مسائل زندگی اجتماعی، نیازمند برخورداری از امنیت فکری هستند. به بیان دیگر، گرچه هویت فعال به استناد

چارچوب نظری به دو عامل بنیادی ویژگی‌های اکتسابی و ارزیابی شخصی متکی بود، اما یافته‌ها بیانگر آن است که امنیت، بیش از دو عامل تعیین شده در بروز هویت فعال تأثیرگذار است.

جدول ۵-۴ رابطه میان امنیت عاطفی و هویت را ضمن در نظر داشتن متغیر سن نشان می‌دهد. انتظار می‌رفت کسانی که هویت انفعالی دارند، از امنیت کم‌تری برخوردار باشند، ولی همان‌گونه که در جدول آمده است، ۶۱/۳ درصد کسانی که هویت انفعالی دارند، از ایمنی متوسط عاطفی برخوردارند. شاید بتوان این را ناشی از آن دانست که امنیت عاطفی بیش از سایر ابعاد ایمنی در دسترس است. البته در مجموع میزان ایمنی در زنانی که هویت فعال دارند، بالاتر است.

جدول ۶-۴ رابطه میان امنیت عاطفی و هویت را با متغیر وضعیت تأهل نشان می‌دهد. انتظار می‌رفت نسبت زنان متأهل دارای هویت انفعالی، بسیار کم‌تر از زنان متأهلی باشد که هویت فعال دارند، در حالی که ۶۱/۳ درصد زنانی که از امنیت عاطفی متوسط بهره‌مندند، هویت انفعالی دارند. می‌توان نتیجه گرفت که به سبب سهل‌الوصول بودن امنیت عاطفی نسبت به ابعاد دیگر ایمنی، تأثیر بُعد عاطفی در بروز هویت فعال، خود را با شدت و میزان زیاد نشان می‌دهد. چنانکه در جدول مزبور هم ۵۱/۷ درصد زنانی که امنیت عاطفی بالایی داشته‌اند، هویت آنان فعال بوده است.

با عنایت به یافته‌های جداول ۵-۴ و ۶-۴ می‌توان نتیجه گرفت که فرضیه‌های تحقیق تأیید می‌شود، با این ملاحظه که تأثیر امنیت عاطفی در بروز هویت فعال، در مقادیر کم و متوسط، کم‌تر است. از سوی دیگر، با در نظر داشتن متغیر تأهل به عنوان متغیری که زنان را بیش‌تر به قضاوت دیگران وابسته می‌کند و متغیر سن به منزله متغیر انتسابی، می‌توان نتیجه گرفت که تأثیرگذاری امنیت عاطفی در تقابل با نوعیت متغیرها تفاوت می‌پذیرد؛ به این معنا که تأثیر امنیت عاطفی در بروز هویت فعال در مقابل این دو نوع متغیر یکسان نیست و متغیر تأهل بیش‌تر تحت الشعاع امنیت عاطفی است.

جدول ۷-۴ رابطه میان امنیت اخلاقی و هویت را با احتساب متغیر شغل نشان می‌دهد. همان‌گونه که در جدول آمده است، درصد زنان شاغل با هویت فعال و انفعالی آن چندان متفاوت نیست، و زنان شاغل هر دو هویت را نشان می‌دهند. از سوی دیگر، ۹۰ درصد زنانی که هویت فعال دارند، از ایمنی اخلاقی متوسط و بیش‌تر برخوردارند و شدت رابطه نیز متوسط به دست آمده است. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که ویژگی اکتسابی چون شغل تحت الشعاع امنیت قرار دارد و هر چه میزان ایمنی بیش‌تر باشد، شاغلان بیش‌تر هویت فعال دارند.

جدول ۳-۴ بررسی رابطه امنیت فکری و هویت به همراه متغیرکنترل تحصیلات

متغیر کنترل	هویت	امنیت فکری %			میزان همبستگی
		کم	متوسط	زیاد	
تحصیل کرده	فعال	۳۴/۲	۴۸/۳	۱۷/۶	$V=۰/۳۳$
	انفعالی	۴۸/۸	۴۷/۴	۴/۸	❖❖❖

❖❖❖ با احتمال کمتر از ۰/۰۰۱ معنی دار است.

جدول ۴-۴ بررسی رابطه امنیت فکری و هویت به همراه متغیرکنترل دینداری

متغیر کنترل	هویت	امنیت فکری %			میزان همبستگی
		کم	متوسط	زیاد	
دینداری	فعال	۱۴	۴۸/۸	۳۷/۲	$V=۰/۲۸$
	انفعالی	۱۹/۴	۵۷/۶	۲۳	❖❖❖

❖❖❖ با احتمال کمتر از ۰/۰۰۱ معنی دار است.

جدول ۵-۴ بررسی رابطه امنیت عاطفی و هویت به همراه متغیرکنترل سن

متغیر کنترل	هویت	امنیت عاطفی %			میزان همبستگی
		کم	متوسط	زیاد	
سن	فعال	۹/۸	۵۸/۸	۳۱/۴	$V=۰/۳۱$
	انفعالی	۱۲/۴	۶۱/۳	۲۶/۴	❖❖❖

❖❖❖ با احتمال کمتر از ۰/۰۰۱ معنی دار است.

جدول ۸-۴ رابطه میان امنیت اخلاقی و هویت را با متغیر زیبایی نشان می‌دهد. هویت فعال در زنان زیبایی که از امنیت اخلاقی برخوردارند، به طور چشم‌گیری بیش از زنان زیبایی است که از امنیت اخلاقی کم‌تری برخوردارند. حال آن که انتظار می‌رفت درصد زنانی که هویت انفعالی داشته باشند، بیش از زنان زیبایی باشد که هویت فعال دارند، زیرا ویژگی انتسابی زیبایی به بروز هویت انفعالی منجر می‌شود. از این‌رو، می‌توان نتیجه گرفت با تامین امنیت، بروز هویت فعال فراهم خواهد بود، حتی در زنانی که انتظار می‌رود دارای هویت انفعالی باشند.

۷. نتیجه گیری

این مقاله با این فرض که زنان در جامعه امروز دچار بحرانند و میان تعارض نقش‌های خانگی و اجتماعی به چالش کشیده شده‌اند، به بررسی تأثیر برخورداری از امنیت برای دست‌یابی به هویت فعال و پویا پرداخته است. هویت پویا و فعال به عنوان برون رفت از شرایط بلا تکلیفی و سردرگمی است که موجب می‌شود زنان به تعریفی از خود برسند.^{۱۷} هویتی که با وجود آنان سازگار باشد و فقط به سبب اجبار و سلطه بر آنان روا نگردد. به استناد نظریه‌های هویت، انتظار می‌رفت که زنان با ویژگی‌های انتسابی بیش‌تر، هویت انفعالی نشان دهند و زنان دارای ویژگی‌های اکتسابی بیش‌تر، هویت فعال داشته باشند. همچنین زنانی که به قضاوت دیگران بیش‌تر متکی هستند و هویتشان بر داوری دیگران استوار است، بیش‌تر دارای هویت انفعالی باشند، در مقایسه با زنانی که معیار قضاوت و داوری را معیارهای شخصی خود در نظر می‌گیرند. از این‌رو، در تحقیق حاضر ویژگی‌های اکتسابی نظیر شغل و تحصیل، و ویژگی‌های انتسابی زیبایی و سن، و اتکا به قضاوت خود یا دیگران، با متغیر تاهل و دینداری سنجیده شد.

با توجه به این نکات، تحقیق حاضر به سنجش میزان برخورداری امنیت در زنان مورد مطالعه پرداخت، و یافته‌ها حاکی از آن است که میزان برخورداری از امنیت اجتماعی در اکثر زنان دارای هویت فعال، زیاد و در زنان دارای هویت انفعالی، متوسط یا کم ارزیابی شده است. زنان فعال از سایر زنان، ایمنی بیش‌تری دارند و این موضوع در هر سه بعد امنیت اجتماعی نیز صادق بوده است. برای مثال، ۶۳ درصد زنان فعال در مقابل ۳۷ درصد گروه دیگر، میزان برخورداری از امنیت فکری را زیاد بیان کرده‌اند. در عین حال میزان بهره‌مندی از امنیت عاطفی، بیش از ابعاد دیگر بوده‌است. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت برای دستیابی به هویت فعال، که از پذیرش سلطه سر باز می‌زند و به اقتضای خصوصیات و خلیقات خود به قبول برخی از رسوم زندگی تن می‌دهد، نیازمند ایمنی

هستیم.^{۱۸} امنیت اجتماعی، آسودگی لازم را برای حرکت و فعالیت فراهم می‌سازد و ضمن مقابله با خطرهای آسیب‌های هویتی، هراس از تنها ماندن و جدایی از اجتماع را کاهش می‌دهد و فرد را به بازشناسی خویش دعوت می‌کند. از این‌رو، شور و شوق تلاش و تحرک به میزان برخورداری از امنیت جان می‌گیرد، و افراد از انفعال و پذیرش هویت‌های قالبی دور می‌شوند و زمام امور را خود به دست می‌گیرند.

به منظور بررسی دقیق میزان اثربخشی امنیت اجتماعی بر فعلیت هویت، تأثیر متغیرهای سن، تاهل، زیبایی، دینداری، شغل و تحصیل به صورت متغیرهای کنترل حذف شد. نتیجه به دست آمده نشان داد که امنیت، نقش بیش‌تری در هویت داشته است. چنانکه به طور مثال، با مقایسه زنان تحصیل‌کرده بر حسب میزان برخورداری از امنیت فکری، زنان تحصیل‌کرده‌ای که امنیت فکری بیش‌تری داشتند، از هویت فعال برخوردار بودند، اما زنان تحصیل‌کرده‌ای که از ایمنی فکری برخوردار نبودند، به‌رغم تحصیل، هویت انفعالی داشتند، یا زنان شاغل فقط به صرف بالا بودن امنیت اخلاقی هویت فعال داشتند. سایر زنان شاغل که امنیت اخلاقی بالا نداشتند، دارای هویت انفعالی بودند.

بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که هویت فعال بیش‌تر در گرو برخورداری از امنیت اجتماعی است، زیرا در سایه امنیت اجتماعی است که فرصت لازم برای شناخت توانمندی‌ها، مهارت‌ها و استعدادهای انسانی مهیا می‌شود و امکانات حرکت و تلاش برای سامان‌دهی به وجود و هستی دلخواه افراد به وجود می‌آید.^{۱۹} هویت فعال، یعنی فردی که آگاه به وجود خویش است و به حسب توانمندی‌ها، نقاط قوت و ضعف خود، در بستر تعاملات و مناسبات اجتماعی، با پشتکار و تلاش خود را می‌سازد. پس امنیت اجتماعی برای ایجاد آسودگی و فراغت خاطر، فرصت بازاندیشی و بازنگری در خویش را فراهم می‌سازد و با تضمین آرامش، انگیزه تلاش و فعالیت را برای دست‌یابی به وجود دلخواه ایجاد می‌کند. از این رو، برخورداری از امنیت اجتماعی برای شکل گرفتن شخصیت و پیکربندی هویت فعال، از ضرورت‌های جامعه امروز است.

¹⁷Gunhild Hoogensen and Svein Vigeland Rottem, “Gender Identity and the Subject of Security” *Security Dialogue*, 35:2 (2004), 155–171.

¹⁸Gunhild Hoogensen and Kirsti Stuvøy “Gender, Resistance and Human Security,” *Security Dialogue*, 37:2 (2006), 207–228.

^{۱۹}منیژه، نویدنیا، امنیت اجتماعی (تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی، ۱۳۸۸)، ۷۹.

جدول ۶-۴ بررسی رابطه امنیت عاطفی و هویت به همراه متغیر کنترل تاهل

امنیت عاطفی %				
متغیر کنترل	هویت	کم	متوسط	زیاد
تاهل	فعال	۱۳	۳۵/۳	۵۱/۷
	انفعالی	۲۷/۴	۶۱/۳	۱۱/۳

❖❖❖ با احتمال کمتر از ۰/۰۰۱ معنی دار است.

جدول ۷-۴ بررسی رابطه امنیت اخلاقی و هویت به همراه متغیر کنترل شغل

امنیت اخلاقی %				
متغیر کنترل	هویت	کم	متوسط	زیاد
شاغل	فعال	۷/۲	۵۲/۳	۴۰/۵
	انفعالی	۲۱/۵	۴۳/۵	۳۵

❖❖❖ با احتمال کمتر از ۰/۰۰۱ معنی دار است.

جدول ۸-۴ بررسی رابطه امنیت اخلاقی و هویت به همراه متغیر کنترل زیبایی

امنیت اخلاقی %				
متغیر کنترل	هویت	کم	متوسط	زیاد
زیبایی	فعال	۶/۴	۵۳/۲	۴۰/۵
	انفعالی	۲۵/۷	۴۷/۶	۲۶/۷

❖❖❖ با احتمال کمتر از ۰/۰۰۱ معنی دار است.